

Byla C-158/24 [Rojcki]ⁱ

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2024 m. vasario 28 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Najwyższy (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. rugsėjo 23 d.

Ieškovas:

J. P.

Atsakovai:

A. T.

J. B.

Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w O.

Pagrindinės bylos dalykas

Sąd Najwyższy (Aukščiausiasis Teismas) išplėstinei kolegijai pateiktas spręsti teisinis klausimas susijęs su tuo, ar taikinimo byla nutraukia ieškinio senaties terminą.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Klausimas dėl veiksmo, kuriuo nustatoma teismo sudėtis, teisinių pasekmių, jei taip suformuota sudėtis nėra pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos teisę – SESV 267 straipsnis

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prejudiciniai klausimai

Ar Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad aktas, kuriuo nustatoma teismo sudėtis, kaip antai Aukščiausiojo Teismo pirmininko, vadovaujančio Aukščiausiojo Teismo kolegijos darbui, sprendimas, nesukelia teisinių pasekmių, jeigu tokiu būdu suformuota teismo sudėtis nėra pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos teisę, visų pirma dėl to, kad:

- a) į jo sudėtį įeina asmenys, paskirti į Aukščiausiojo Teismo teisėjų pareigas tokiu būdu, kuris akivaizdžiai prieštarauja nacionalinės teisės nuostatomis dėl teisėjų skyrimo, kaip nustatyta galutiniuose nacionalinio aukščiausios instancijos teismo sprendimuose, ir šie asmenys sudaro kolegijos daugumą;
- b) teismo sudėtis nustatyta, kaip nurodyta pirmiau, Aukščiausiojo Teismo pirmininko, paskirto į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas tomis pačiomis aplinkybėmis ir pažeidžiant Aukščiausiojo Teismo teisėjo skyrimo į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas taisykles?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos sutartis: 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija: 47 straipsnis

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo: 267 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Lenkijos Respublikos Konstitucija): 10, 173, 179 ir 186 straipsniai

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (2017 m. gruodžio 8 d. Aukščiausiojo Teismo įstatymas, toliau – Aukščiausiojo Teismo įstatymas): 11 straipsnis, 13a straipsnis, 15 straipsnio 1 ir 3 dalys, 26 straipsnio 2 ir 3 dalys, 29 straipsnio 4 dalis, 72 straipsnio 1 dalis, 75 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 75 straipsnio 1a dalis ir 80 straipsnio 1 dalis

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego (2022 m. liepos 14 d. Lenkijos Respublikos Prezidento dekretas dėl Aukščiausiojo Teismo reglamento) (*Dz. U.* 2022, 1489 pozicija, toliau – Aukščiausiojo Teismo reglamentas): 84 straipsnis

Kodeks postępowania cywilnego (Civilinio proceso kodeksas, toliau – KPC):
379 straipsnio 4 punktas

Nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija

2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)*, C-192/18, EU:C:2019:924

2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *A. B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)*, C-824/18, EU:C:2021:153

2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Simpson / Taryba ir HG / Komisija* (peržiūra), C-542/18 RX-II ir C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232

2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2020 m. spalio 16 d. nutartimi Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas kasacinį skundą byloje dėl mokėjimo, perdavė Aukščiausiojo Teismo išplėstinei kolegijai nagrinėti teisinį klausimą, ar taikinimo byla nutraukia ieškinio senaties terminą.
- 2 2022 m. rugpjūčio 18 d. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, kuris vadovauja Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijai (toliau – Civilinių bylų kolegijos pirmininkas) darbui, priėmė sprendimą, kuriuo paskyrė nagrinėti nurodytą klausimą šių septynių Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijai: ST (pirmininkas), ZX, KJ, YS, BV, CR, Dariusz Zawistowski (pranešėjas).
- 3 2022 m. rugsėjo 5 d. raštu teisėjas pranešėjas Civilinių bylų kolegijos pirmininką informavo, jog nemato galimybės perduoti bylą nagrinėti posėdžio tvarkaraštyje nurodytą dieną dėl to, kad į klausimui nagrinėti sudarytos kolegijos sudėtį įeina asmenys, paskirti į teisėjo pareigas *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teismų taryba) (toliau – KRS), sudarytos pagal *Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa* (2017 m. gruodžio 8 d. Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Nacionalinės teismų tarybos įstatymas [ir tam tikri kiti įstatymai]) (*Dz. U.* 2018, 3 pozicija, toliau – 2017 m. gruodžio 8 d. pakeitimų įstatymas), teikimu. Teisėjas pranešėjas nurodė, kad 2020 m. sausio 23 d. Civilinių bylų kolegijos, Baudžiamųjų bylų kolegijos ir Darbo ir socialinio draudimo bylų kolegijos nutarime (BSA I-4110-1/20, OSNC 2020, Nr. 4, 34 pozicija, toliau – Aukščiausio Teismo trijų kolegijų nutarimas), kuris turi teisės principo galią ir yra privalomas kiekvienai Aukščiausiojo Teismo kolegijai, nuspręsta, kad teismas, į kurio sudėtį įeina asmuo, paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas tokiomis aplinkybėmis, yra netinkamai suformuotas teismas, taigi teismo sudėtis prieštarauja teisės nuostatoms, kaip tai suprantama

pagal KPC 379 straipsnio 4 punktą ir atitinkamai lemia proceso negaliojimą. Kolegijoje, nagrinėjančioje bylą III CZP 43/22, buvo keturi tokie asmenys ir sudarė jos daugumą.

- 4 Pirmiau nurodytame rašte teisėjas pranešėjas taip pat rėmėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) suformuota jurisprudencija, kuri patvirtina Aukščiausiojo Teismo trijų kolegijų nutarime išdėstyta poziciją.
- 5 Teisėjas pranešėjas nurodė, kad jis priims sprendimą dėl teisinio klausimo nagrinėjimo iškart po to, kai byloje bus paskirta sudėtis, kuri neprieštarauja teisės nuostatom, kaip tai suprantama pagal KPC 379 straipsnio 4 punktą.
- 6 2022 m. rugsėjo 16 d. raštu Civilinių bylų kolegijos pirmininkas teisėją pranešėją informavo, jog, atsižvelgdamas į jo 2022 m. rugsėjo 5 d. rašto turinį, jis nurodė, kad nagrinėjamos bylos medžiaga būtų pateikta atitinkamo skyriaus pirmininkui kartu su informacija apie teisėjo pranešėjo atsisakymą priimti sprendimą dėl posėdžio datos nustatymo. 2022 m. rugsėjo 21 d. sprendimu III skyriaus pirmininkas perdavė bylą nagrinėti 2022 m. spalio 19 d. posėdyje.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Prejudicinį klausimą pateikęs Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad kai kurie iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų buvo paskirti šiurkščiai pažeidžiant teisės nuostatas, reglamentuojančias Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo tvarką, todėl iš jų suformuoto teismo sudėtis negali būti laikoma pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu.
- 8 Klausimo dėl Civilinių bylų kolegijos pirmininko sprendimo, kuriuo paskirta teismo sudėtis, veiksmingumo pateikimas yra susijęs su būtinybe išaiškinti, kaip tokio ydingo teismo sudėties suformavimo atvejais turi būti užtikrinamas veiksmingas Sąjungos teisės, pagal kurios nuostatas reikalaujama, kad teismo sudėtis atitiktų pagal įstatymą įsteigto nešališko ir nepriklausomo teismo standartą, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį, taikymas. Tokia abejonė kilo po to, kai Civilinių bylų kolegijos pirmininkas atliko oficialius veiksmus – šis Aukščiausiojo Teismo organas, turintis kompetenciją sudaryti teismo sudėtį, netaiko Sąjungos teisės, sudarydamas teismo sudėtis, kurios neatitinka Chartijos 47 straipsnyje nustatyto standarto. Šiuo klausimu taip pat svarbu tai, kad Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas einantis asmuo taip pat buvo paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas KRS, suformuotos pagal 2017 m. gruodžio 8 d. pakeitimo įstatymą, nutarimu, o kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas rinkimai buvo vykdomi pažeidžiant taisyklės, reglamentuojančias su tuo susijusią procedūrą.
- 9 Aukščiausiasis Teismas, pateikęs prejudicinį klausimą, laikosi nuomonės, kad šio teismo kolegijos pirmininkas, kaip jo organas, sudarydamas teismo sudėtį privalo taikyti Sąjungos teisę ir užtikrinti, kad jos būtų laikomasi, atsižvelgiant į Sąjungos

teisės viršenybės principą. Dėl to, kad sudėties daugumą sudaro 2018 m. į Aukščiausiąjį Teismą paskirti asmenys, sunku įvertinti, ar taip sudaryta sudėtis yra Chartijos 47 straipsnyje nustatytą standartą atitinkantis teismas. Praktiškai tai užkerta kelią šios sudėties teismui imtis bet kokių jurisdikcinių veiksmų, kuriems atlikti reikalinga narių balsų dauguma. Tokių veiksmų taip pat negali atlikti teismas (kolegija), nepaisydamas draudimo *nemo iudex in causa sua*. Dėl šių priežasčių kyla abejonė, ar tokia sudėtis gali veiksmingai įvykdyti kiekvienam teismui (kolegijai) tenkančią pareigą *ex officio* patikrinti, ar jis yra Chartijos 47 straipsnyje nustatytą standartą atitinkantis teismas.

- 10 Veiksmų atlikimas šiai pareigai įvykdyti yra susijęs su drausminės atsakomybės rizika tiems sudėties nariams, kurie kaip sudėties ydingumo priežastį nurodo šiurkštų nacionalinės teisės nuostatų pažeidimą 2018 m. atliktų paskyrimų į Aukščiausiąjį Teismą procedūrose. Nacionalinės teisės nuostatose dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų drausminės atsakomybės iš esmės nustatyta teisėjo atleidimo (pašalinimo iš tarnybos) bausmė už drausminius nusizengimus, tokius kaip „atsisakymas vykdyti teisingumą“, veikimas ar neveikimas, „galintis užkirsti kelią teisingumo vykdymui arba labai apsunkinti jo veikimą“, veiksmas, kuriuo kvestionuojamas „teisėjo tarnybinių santykių egzistavimas, teisėjo paskyrimo veiksmingumas arba Lenkijos Respublikos konstitucinio organo teisėtumas“. Todėl Aukščiausiojo Teismo pirmininko sprendimo dėl sudėties sudarymo veiksmingumo vertinimas yra klausimas, taip pat susijęs su tų teisėju, kurie dėl to, kaip vyko šios procedūros, nurodo netinkamo teismo sudėties formavimo pagrindus, nepriklausomumo apsauga.
- 11 Be to, vien būtinybė teisėjui dalyvauti teismo, kuris neatitinka pagal įstatymą įsteigto, nepriklausomo ir nešališko teismo standarto, sudėtyje yra aplinkybė, daranti poveikį bet kurio sudėties nario, kuris šį ydingumą iškelia kaip kliūtį nagrinėti bylas, nepriklausomumui. Teisėjo įsitikinimas, kad sudėtis, į kurią jis įeina, neatitinka Chartijos 47 straipsnyje nustatyto standarto ir dėl to neužtikrina proceso šalims teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, gali – taip pat paties teisėjo įsitikinimu – kelti abejonių, ar toks teisėjas, toliau posėdžiaudamas tokios sudėties kolegijoje, išsaugo nepriklausomumą. Taigi yra būtinas mechanizmas, kuris leistų tinkamai įvertinti, ar konkreči teismo sudėtis atitinka Chartijos 47 straipsnyje nustatytą standartą. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytų Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas yra ypač svarbus, nes nacionalinėje teisėje nėra veiksmingos priemonės teisėjui, kuris, remdamasis Sąjungos teisės nuostatomis, tvirtina, kad sudėties, į kurią jis įeina, narių paskyrimas buvo ydingas ir yra kliūtis priimti sprendimus.
- 12 Teisėjai, įeinantys į teismo sudėtį kartu su asmenimis, ydingai paskirtais į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas, teikia prašymus nušalinti tokius asmenis nuo bylų nagrinėjimo. Vis dėlto tokie Civilinių bylų kolegijoje nagrinėjamose bylose pateikti prašymai netenkinami ir nenagrinėjami iš esmės. Tokia praktika atima iš šių teisėjų bet kokią teisių gynimo priemonę inicijuoti procesą, kad būtų įvertintas jų kaltinimų pagrįstumas.

- 13 Aukščiausiojo Teismo išplėstinė kolegija, spręsdama dėl jai pateikto teisinio klausimo, gali priimti nutarimą, suteikdama jam teisės principo galią. Tokiu atveju šis nutarimas būtų privalomas visoms Aukščiausiojo Teismo sudėtims. Tokio nutarimo priėmimas yra svarbus dėl būdo, kaip Aukščiausiasis Teismas sprendžia kiekvieną individualią bylą, kurioje taikomos Aukščiausiojo Teismo išaiškintos nuostatos. Verta priminti, kad Aukščiausiasis Teismas priima sprendimus dėl teisių gynimo priemonių Sąjungos teisei priklausančiose srityse.
- 14 Remdamasis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad pagal ESS 19 straipsnį valstybių narių teismams pavesta užduotis užtikrinti visišką Sąjungos teisės taikymą visose valstybėse narėse ir iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių teisminę apsaugą. Teismas taip pat atkreipia dėmesį į Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą kiekvieno asmens, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, teisę, kad jo bylą per kiek įmanomą trumpesnę laiką teisingai ir viešai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas.
- 15 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat remiasi Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalyje nustatytu standartu, nurodydamas 2020 m. gruodžio 1 d. EŽTT sprendimą byloje *Gudmundur Andri Astradsson prieš Islandiją*.
- 16 Tai, kad dėl paskirtos teismo sudėties procesas bus pripažintas negaliojančiu, nustatoma pagal Aukščiausiojo Teismo trijų kolegijų nutarimą. Šis nutarimas yra teisės principas, privalomas kiekvienai Aukščiausiojo Teismo sudėčiai, nepaisant 2020 m. balandžio 20 d. *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucinis Teismas) sprendimo U 2/20 (OTK-A 2020, 61 pozicija). Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pritaria argumentams, kurie visų pirma nurodyti 2022 m. birželio 22 d. Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegijos sprendimo (IKZP 2/22, OSNKW 2022, Nr. 6, 22 pozicija) motyvuose, 2022 m. balandžio 5 d. Aukščiausiojo Teismo sprendimo III PZP 1/22 motyvuose ir 2021 m. liepos 22 d. EŽTT sprendime *Reczkowicz prieš Lenkiją*, peticijos Nr. 43447/19, 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendime *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją*, peticijos Nr. 49868/19 ir 57511/19, ir 2022 m. vasario 3 d. Sprendime *Advance Pharma Sp. z o.o. prieš Lenkiją*, peticijos Nr. 1469/20.
- 17 Tokio proceso ydingumo pasekmių nepanaikina galimybė proceso šalims pasinaudoti priemone (vadinamuoju teisėjo nešališkumo vertinimu), nustatyta Aukščiausiojo Teismo įstatymo, iš dalies pakeisto 2022 m. birželio 9 d. įstatymu (*Dz. U.*, 1259 pozicija), 29 straipsnio 4–25 dalyse. Iš tiesų šiose nuostatose numatoma papildoma teisių gynimo priemonė – apribojimai dėl termino ir jos taikymo pagrindų, kuri negali riboti šalių teisių ir bylą nagrinėjančio teismo įgaliojimų bei jam tenkančių pareigų nustatyti, ar teismo sudėtis atitinka reikalavimus, kylančius iš Chartijos 47 straipsnio ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalies.

- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo pirmąjį iš byloje C-658/22 pateiktų klausimų, tiesiogiai susijusį su Aukščiausiojo Teismo kolegijų statusu, nors jo pateikimas buvo susijęs su 2021 m. rugsėjo 2 d. nutartyje padaryta išvada, kad asmenys, su kuriais susijęs Aukščiausiojo Teismo trijų kolegijų nutarimas, į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas buvo paskirti šiurkščiai pažeidžiant teisės aktus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visiškai pritaria šiuo klausimu nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-658/22 išdėstytiems argumentams.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad buvo pažeistos taisyklės, kuriose reglamentuojama kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas atrankos tvarka, o tai yra papildomas veiksnys, kuris, teisės subjektų nuomone, galėjo sukelti pagrįstą abejonių dėl asmenų, sudarančių jo sprendimu sudarytą teismo sudėtį, nepriklausomumo ir nešališkumo. Jeigu ydingai suformuota teismo sudėtis nustatoma Aukščiausiojo Teismo pirmininko, priklausančio asmenims, paskirtiems į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas taip pat šiurkščiai pažeidžiant teisėjų skyrimo nuostatas, sprendimu ir tomis pačiomis aplinkybėmis, kurios susijusios su jo sprendimu paskirtais asmenimis, toks veiksmas gali tik sustiprinti teisės subjektų įsitikinimą, kad teismo sudėtis neatitinka pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo standartų. Dėl tokio sudėties suformavimo gali susidaryti įspūdis, kad taip bandoma įteisinti ydingos paskyrimo procedūros pasekmes.
- 20 Pagal Aukščiausiojo Teismo įstatymo 15 straipsnį kandidatus į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas atranka atitinkamos kolegijos teisėjų susirinkimas (toliau – susirinkimas). Susirinkimas yra Aukščiausiojo Teismo organas, kurį sudaro visi kolegijos teisėjai. Kandidatus į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas turi atrinkti Aukščiausiojo Teismo kolegijos sudėtį atspindinti sudėtis, o tam reikalinga pakankama susirinkimo narių balsų dauguma.
- 21 2021 m. birželio 29 d. Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos teisėjų susirinkimas, sušauktas siekiant išrinkti kandidatus į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas, balsų dauguma priėmė nutarimą atidėti susirinkimo posėdžius iki tol, kol bus baigtas tuo metu Teisingumo Teisme vykęs procesas byloje *Komisija / Lenkija* (C-791/19) ir bylose dėl pateiktų prejudicinių klausimų (bylos C-487/19 ir C-508/19), nusprendęs, kad jų baigtis yra svarbi kandidatų rinkimų proceso eigai. Civilinių bylų kolegijos pirmininko Dariusz Zawistowski kadencija baigėsi 2021 m. rugpjūčio 31 d.
- 22 Lenkijos Respublikos Prezidentas vadovavimą Civilinių bylų kolegijai pavedė Aukščiausiojo Teismo pirmajam pirmininkui. Tai lėmė faktinį Aukščiausiojo Teismo pirmojo pirmininko ir Civilinių bylų kolegijos pirmininko funkcijų sujungimą, kuris nenumatytas Aukščiausiojo Teismo įstatyme. Iš šio įstatymo 11 straipsnio turinio matyti, kad Aukščiausiojo Teismo pirmasis pirmininkas ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkai yra atskiri Aukščiausiojo Teismo organai. Be to Aukščiausiojo Teismo pirmininkui numatytų įgaliojimų apimtis nesuteikia galimybės juos įgyvendinti pirmajam Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

Aukščiausiojo Teismo įstatymo 13a straipsnis, suteikiantis Lenkijos Respublikos Prezidentui teisę pavesti Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas vykdyti nurodytam Aukščiausiojo Teismo teisėjui, negali būti suprantamas taip, kad Lenkijos Respublikos Prezidentas, kaip vykdomosios valdžios institucija, gali pasirinkti konkretų asmenį iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų, neatsižvelgdamas į visas įstatymų normas, susijusias su Aukščiausiojo Teismo sistema. 2021 m. rugsėjo 7 d. susirinkime buvo iškeltas klausimas dėl netinkamo Lenkijos Respublikos Prezidento pavedimo eiti Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas asmeniui, kuris anksčiau buvo paskirtas į Aukščiausiojo Teismo pirmojo pirmininko pareigas.

- 23 Lenkijos Respublikos Prezidento įgaliojimai skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, nustatyti Aukščiausiojo Teismo įstatymo 13a straipsnyje, siejamame su 15 straipsniu, yra konstitucinio teisminės valdžios atskyrimo ir nepriklausomumo nuo vykdomosios valdžios principo pažeidimas. Konstitucijos nuostatose, reglamentuojančiose Lenkijos Respublikos Prezidento įgaliojimų apimtį, nenumatoma, kad jis, kaip vykdomosios valdžios organas, galėtų savarankiškai spręsti dėl tam tikrų teisėjų funkcijų, leidžiančių jiems vykdyti Aukščiausiojo Teismo organų įgaliojimus. Konstitucijos 144 straipsnio 3 dalies 23 punkte nustatyta, kad Lenkijos Respublikos Prezidentas skiria tik Aukščiausiojo Teismo pirmininkus, o kandidatus į šias pareigas turi atrinkti iš teisėjų sudaryta institucija (teisėjų susirinkimas). Tik Konstitucijos 144 straipsnio 3 dalyje nurodytais atvejais tam, kad Lenkijos Respublikos Prezidento oficialūs aktai galiotų, nereikalingas Ministro Pirmininko parašas. Lenkijos Respublikos Prezidento pavedimas vykdyti Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas nėra Konstitucijos 144 straipsnio 3 dalies 23 punkte nustatytų įgaliojimų vykdymas, todėl atsiranda būtinybė Lenkijos Respublikos Prezidentui ir Ministrui Pirmininkui bendradarbiauti. Be to, toks oficialus aukščiausiųjų vykdomosios valdžios institucijų aktas, neturintis aiškaus konstitucinio pagrindo, nėra pateisinamas būtinybe užtikrinti tinkamą Aukščiausiojo Teismo kolegijos funkcionavimą tuo atveju, jei pasibaigtų Aukščiausiojo Teismo pirmininko, vadovaujančio jos darbui, kadencija. Iš tiesų konstitucinėse nuostatose aiškiai nurodyta, kas tokiu atveju pavaduoja pirmininką, vadovaujantį Aukščiausiojo Teismo kolegijos darbui.
- 24 Konstitucijos nuostatos, aiškinamos vadovaujantis valdžių padalijimo principu ir atsižvelgiant į nuostatą, kurioje aiškiai įtvirtintas teisminės valdžios atskirumas (173 straipsnis), neleidžia daryti prielaidos, kad Lenkijos Respublikos Prezidentas, kaip vykdomosios valdžios organas, savo oficialiais aktais gali kaip nors daryti įtaką kandidatų į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas atrankos procedūrai. 2021 m. Civilinių bylų kolegijoje įvykusių rinkimų atveju Lenkijos Respublikos Prezidento sprendimas pavesti kolegijos darbui vadovauti Aukščiausiojo Teismo pirmajam pirmininkui buvo priimtas jau vykstant kandidatų rinkimų procedūrai, susirinkimo nutarimu atidėjus posėdį. Šio sprendimo priėmimas turėjo praktinį poveikį – buvo užblokuotas konstitucinėse nuostatose įtvirtintos normos, kurioje nurodomas Aukščiausiojo Teismo pirmininką pakeičiantis asmuo, kiek tai susiję su vadovavimu Aukščiausiojo Teismo kolegijos darbui pasibaigus jo kadencijai,

taikymas. Tai turėjo esminę įtaką kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas atrankos procesui.

- 25 Aukščiausiojo Teismo pirmoji pirmininkė TM, kaip asmuo, Lenkijos Respublikos Prezidento paskirtas vadovauti Civilinių bylų kolegijos darbui (toliau – susirinkimo pirmininkė), 2021 m. rugsėjo 7 d. sušaukė susirinkimą dėl kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas rinkimo, nepaisydama daugumos susirinkimo narių, nurodžiusių 2021 m. birželio 29 d. susirinkimo nutarimo turinį ir tai, kad dar nebaigtas procesas Teisingumo Teisme, protesto. 2021 m. rugsėjo 7 d. susirinkime susirinkimo pirmininkė taip pat atsisakė organizuoti balsavimą dėl oficialiai pateikto pasiūlymo atidėti šį posėdį. Dėl to trylika iki 2018 m. į Aukščiausiąjį Teismą paskirtų teisėjų, sudarančių daugumą susirinkimo narių, atsisakė dalyvauti posėdyje. Taigi nebuvo reikiamo kvorumo. Panaši situacija taip pat susiklostė 2021 m. rugsėjo 16 d. ir rugsėjo 27 d.
- 26 Pasibaigus 2021 m. rugsėjo 7 d. susirinkimui, teisėjai, kurie prašė atidėti susirinkimą, pateikė pareiškimą, kuriame, be kita ko, nurodė, kad 2021 m. birželio 29 d. susirinkimo nutarimas nebuvo panaikintas, tebegalioja ir jo priėmimo priešastys neišnyko, taip pat kad 2021 m. rugsėjo 7 d. susirinkimo pirmininkė atsisakė organizuoti balsavimą dėl tinkamai pateikto prašymo atidėti susirinkimą.
- 27 Tam, kad 2021 m. rugsėjo 27 d. susirinkimas įvyktų, pakako, kad jame dalyvautų trečdalis Civilinių bylų kolegiją sudarančių teisėjų. Šis reikalavimas buvo nustatytas Aukščiausiojo Teismo įstatymo pakeitimu, kuris po jo priėmimo 2017 m. buvo kelis kartus iš dalies keičiamas. Kvorumo, reikalingo kandidatams į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas išrinkti, apribojimas iki trečdaliu Aukščiausiojo Teismo kolegijos narių kelia rimtų abejonių dėl rinkimų, vykdytų taikant šią nuostatą, teisingumo.
- 28 2021 m. rugsėjo 27 d. susirinkimo posėdyje susirinkimo pirmininkė atsisakė pateikti balsavimui pasiūlymą atidėti posėdį bent iki 2021 m. spalio 7 d. dėl to, kad Teisingumo Teismas 2021 m. spalio 6 d. turėjo paskelbti sprendimą byloje C-487/19, ir dėl pasiūlymo prašyti Lenkijos Respublikos Prezidento atleisti Aukščiausiojo Teismo pirmąjį pirmininką iš Civilinių bylų kolegijos vadovo pareigų.
- 29 2021 m. rugsėjo 27 d. vykusiuose kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas rinkimuose dalyvavo tik susirinkimo nariai, paskirti į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas pagal KRS, suformuotos pagal 2017 m. gruodžio 8 d. pakeitimo įstatymą, nutarimą. Šios sudėties susirinkimui surengti reikalingas kvorumas buvo užtikrintas po to, kai Aukščiausiojo Teismo pirmoji pirmininkė perkėlė į Civilinių bylų kolegiją du asmenis, anksčiau paskirtus į Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegijos teisėjų pareigas (BV ir ZH), ir UC, anksčiau paskirtą į Drausmės bylų kolegiją.
- 30 Kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas atranka buvo atlikta nepaisant Civilinių bylų kolegijos sudėtį sudarančių teisėjų daugumos pozicijos ir

pažeidžiant susirinkimo, kuris yra Aukščiausiojo Teismo organas, veiklą nustatančias taisykles. Pirmiau aprašyta susirinkimo, kuriame 2021 m. buvo išrinkti kandidatai į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas, eiga rodo, kad nebuvo laikomasi taisyklių, susijusių su tinkama susirinkimo eiga. Šių taisyklių pažeidimas užkirto kelią susirinkime dalyvauti daugumai balso teisę turinčių jo narių ir jiems siūlyti kandidatus į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas. 2021 m. paskyrus Civilinių bylų kolegijos pirmininką, buvo pakeista visa Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos struktūra. Visi iki 2018 m. į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas paskirti skyrių pirmininkai buvo atleisti, o vietoj jų skyrių pirmininkų pareigos pavestos asmenims, paskirtiems į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas pagal KRS, suformuotos pagal 2017 m. gruodžio 8 d. pakeitimo įstatymą, nutarimą.

- 31 Kandidatų į Civilinių bylų kolegijos pirmininko pareigas rinkimo 2021 m. aplinkybės ir šių kandidatų atranka išimtinai iš asmenų, paskirtų į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas remiantis KRS, suformuotos pakeitimo įstatymu, nutarimu, yra įvykiai, kurie, teisės subjektų nuomone, gali kelti abejonių, ar Lenkijos Respublikos Prezidento iš šių kandidatų paskirtas Civilinių bylų kolegijos pirmininkas yra nuo politinės valdžios nepriklausomas Aukščiausiojo Teismo organas, kurio nepriklausomumas yra vienas iš svarbių veiksnių, garantuojančių sprendimų dėl teismo sudėčių formavimo priėmimą taip, kad šios sudėtys sudarytų teismą, atitinkantį pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo standartą.
- 32 Dėl pirmiau nurodytų priežasčių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suabejojo, ar, atsižvelgiant į prejudiciniame klausime nurodytas Sąjungos teisės nuostatas, Civilinių bylų kolegijos pirmininko sprendimas, kuriuo paskiriama teismo sudėtis, kurioje daugumą sudaro asmenys, paskirti į teisėjo pareigas KRS, suformuotos pagal 2017 m. gruodžio 8 d. pakeitimo įstatymą, teikimu, turi teisinių pasekmių. Atsakymas į šį klausimą yra svarbus vertinant, ar, atsižvelgiant į tai, kaip buvo suformuota teismo sudėtis šioje byloje, šios sudėties teismas gali veiksmingai įvertinti savo statusą, ar jis atitinka pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo standartą. Išplėstinių kolegijų (sudarytų iš septynių Aukščiausiojo Teismo teisėjų) skyrimas taip, kaip šioje byloje, šiuo metu yra įprasta praktika, kurios laikosi Civilinių bylų kolegijos pirmininkas. Šiuo metu visose bylose, kuriose sprendžiami teisiniai klausimai perduoti išplėstinėms kolegijoms, kolegijos buvo paskirtos panašiu būdu, kaip ir šioje byloje.
- 33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, Civilinių bylų kolegijos pirmininkas, kaip Aukščiausiojo Teismo organas, kurio kompetencijai pagal įstatymą priklauso teismo sudėčių skyrimas, turėtų priimti sprendimus šiuo klausimu pagal Sąjungos teisę ir formuoti teisėjų sudėtis tik taip, kad iš asmenų, paskirtų į teismo sudėtis, sudarytas teismas atitiktų Chartijos 47 straipsnyje nustatytą standartą. Sąjungos teisės aiškinimas, kurį dėl šio standarto pateikė Teisingumo Teismas, yra privalomas kiekvienam Europos Sąjungos valstybės narės teismui ir jo negali nepaisyti Aukščiausiojo Teismo organas, t. y. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, priimdamas sprendimą dėl teismo sudėties

sudarymo. Šis veiksmas turi tiesioginę įtaką proceso eigai, nes įstatymo nuostatomis prieštaraujančios teismo sudėties sudarymas daro procesą civilinėje byloje negaliojantį (KPC 379 straipsnio 4 punktą). Aukščiausiojo Teismo pirmininko sprendimas dėl teismo sudėties sudarymo yra teismo sudėčių formuojantis veiksmas, turintis panašią reikšmę kaip ir teismo jurisdikcinis veiksmas – sprendimas dėl teisėjo nušalinimo. Abiejų veiksmų objektas ir tikslas turėtų būti tinkamas teismo sudėties sudarymas. Šiuo požiūriu teismo sudėties sudarymo veiksmas, atsižvelgiant į jo formą (sprendimas) ir procesines pasekmes, negali būti už teismo, kuris turi pareigą *ex officio* nustatyti, ar jo sudėtis atitinka pagal įstatymą įsteigto nešališko ir nepriklausomo teismo standartą, vertinimo ribų.

- 34 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimu *W. Ż. (Aukščiausiojo Teismo Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)*, C-487/19, EU:C:2021:798. Teismas mano, kad šiame sprendime išreikštas vertinimas yra argumentas, rodantis, jog yra pagrindas tokį pat vertinimą taikyti ir teismo organų (Aukščiausiojo Teismo pirmininko) priimtiems sprendimams, kuriais remiantis sudaroma teismo sudėtis. Tokia pozicija juo labiau atrodo pateisinama, kai nacionalinėje teisėje nėra tinkamos teisių gynybos priemonės ir dėl to neįmanoma arba labai sunku teismui – dėl jo sudėties suformavimo būdo – veiksmingai taikyti Sąjungos teisę, kiek tai susiję su jo pareiga nustatyti, ar jis yra pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, ir taip užtikrinti Sąjungos teisės taikymo pirmenybę šiuo atžvilgiu.